

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta (HE 127/2024 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 43/2024 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Satu Karppanen, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Sirkka Sivula, sosiaali- ja terveysministeriö
- budjettineuvos Riitta Aejmelaeus, valtiovarainministeriö
- finanssineuvos Noora Heinonen, valtiovarainministeriö
- vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Elina Castrén, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- erityisasiantuntija Päivi Ahosola, vanhusasiavaltuutetun toimisto
- ylitarkastaja Anita Paavola, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
- professori Esa Jämsen, Helsingin yliopisto
- johtava tutkija Hanna Alastalo, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- tulosaluejohtaja Mervi Takala, Kymenlaakson hyvinvointialue
- palvelulinjajohtaja Päivi Tryyki, Pirkanmaan hyvinvointialue
- toimitusjohtaja Virpi Holmqvist, Attendo
- liiketoimintajohtaja Arne Köhler, Espero Care Oy
- toimitusjohtaja Anne Kangas, Hoitokoti Päiväkumpu Oy
- liiketoimintajohtaja Niklas Härus, Mehiläinen Oy
- toimitusjohtaja Tiina Raiski, Sointu senioripalvelut
- asumis- ja sosiaalipalveluiden johtaja Kira Exell-Paakki, Folkhälsan
- johtava elinkeinoasiantuntija Laura Lindeberg, Hyvinvointialue HALI ry
- vastaava sopimusasiantuntija Laura Tuominen, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp

- johtava työmarkkinajuristi Mirja-Maija Tossavainen, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT
- toiminnanjohtaja Hanna-Leena Ojalainen, Ruskatalojen palveluyhdistys ry
- erityisasiantuntija Erja Saarinen, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- asiantuntija Sari Ilonummi, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
- työvoimapolitiittinen asiantuntija Mervi Flinkman, Tehy ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus
- Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
- Pohjois-Karjalan hyvinvointialue
- Socca - Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus
- Valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet
- Vantaan ja Keravan hyvinvointialue
- Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry
- Ikäinstituutti
- Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ISO
- Muistiliitto ry
- Omaishoitajaliitto ry
- Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
- Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Vanhustyön keskusliitto ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annettua lakia siten, että toteutuneen henkilöstömitoituksen on oltava vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti.

Esitys liittyy vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetussa laissa (jäljempänä vanhuspalvelulaki) säädettyä henkilöstön vähimmäismitoitusta 0,6 työntekijään asiakasta kohti. Asiakasrakenteen vaatiessa mitoituksen on oltava lain mukaan korkeampi.

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp

Vanhuspalvelulakiin lisättiin vuonna 2020 muun ohella velvoite vähintään 0,7:n työntekijän henkilöstömitoituksesta asiakasta kohti iäkkäiden henkilöiden tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon toimintayksiköissä. Mitoituksessa otetaan huomioon vain välitöntä asiakastyötä tekevä henkilöstö. Henkilöstömitoitusta koskevan säännöksen oli tarkoitus tulla voimaan täysimääräisesti 1.4.2023 päättyvän siirtymäajan jälkeen. Toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten vuoksi kävi ilmi, että 0,7 työntekijän mitoitusta ei ollut mahdollista saavuttaa kaikissa toimintayksiköissä laissa alun perin säädettyyn määräaikaan mennessä, minkä vuoksi vanhuspalvelulakia muutettiin voimaantulosäännöksen osalta keväällä 2023 siten, että 0,7 henkilöstömitoitusta oli tarkoitus soveltaa 1.12.2023 lukien. Sitä ennen henkilöstömitoituksen oli oltava vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti ja 1.4.2023 alkaen vähintään 0,65 työntekijää asiakasta kohti.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan ikäihmisten palveluja tarvitaan lähivuosikymmeninä selvästi nykyistä enemmän. Hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen mukaan ympärivuorokautisen hoivan 0,65:n henkilöstömitoitus pidetään voimassa hallituskauden ajan ja 0,7:n henkilöstömitoituksen voimaantuloa siirretään alkamaan 1.1.2028, jotta sosiaali- ja terveyspalveluissa voidaan varmistaa tarvittava määrä henkilöstöä. Kyseinen muutos on toteutettu vanhuspalvelulakiin, ja se on tullut voimaan 30.11.2023.

Taloudellisen kestävyys ja henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi vuosien 2025—2028 julkisen talouden suunnitelman valmistelun yhteydessä keväällä 2024 päädyttiin kuitenkin ratkaisuun, jossa iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköissä vähimmäishenkilöstömitoitus on vuoden 2025 alusta lähtien 0,6 työntekijää asiakasta kohden. Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys pohjautuu mainittuun kehysriihen ratkaisuun.

Hallituksen esityksen tavoitteena on osaltaan tasapainottaa Suomen julkista taloutta, millä pyritään turvaamaan hyvinvointiyhteiskunnan säilyminen ja sen tärkeät palvelut paitsi nykyisille myös tuleville sukupolville. Lisäksi hallituksen esityksen tavoitteena on osaltaan turvata sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyttä ja saatavuutta hyvinvointialueilla sekä antaa hyvinvointialueille mahdollisuus nykyistä joustavammin suunnitella sosiaali- ja terveydenhuollon toimintojaan asiakkaiden tarpeet ja palvelujärjestelmän kokonaisuus huomioiden. Tavoitteena on osaltaan parantaa palveluihin pääsyä ja palvelujärjestelmän kustannusvaikuttavuutta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunta painottaa kuitenkin valvonnan ja seurannan merkitystä sekä sitä, että valtioneuvoston on tarvittaessa ryhdyttävä tarvittaviin korjaus toimiin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esityksen tavoitteita perusteltuina ja kannattaa lakiehdotusten hyväksymistä siten, että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna ja 2. lakiehdotus muuttamattomana. Suomen julkisen talouden tila on heikentynyt, ja ilman merkittäviä toimia mahdollisuudet hyvinvointiyhteiskunnan toimintakyvyn turvaamiseen heikkenevät. Väestön ikääntyessä eläköityminen ja palvelutarpeiden kasvu ovat aiheuttaneet kasvavia vaikeuksia henkilöstön saatavuudelle. Ympärivuorokautisen hoidon vähimmäishenkilöstömitoitusta keventämällä voidaan parantaa osaltaan palvelujen saatavuutta ja kohdentaa vapautuva työpanos joko ympärivuorokautisen palveluasumisen lisäämiseen tai muihin sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviin hyvinvointialueen tarvetta vastaavasti.

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp

Taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset hyvinvointialueiden toimintaan

Vuodesta 2025 lähtien hyvinvointialueiden nykyisestä rahoituksesta vähennetään kevään 2024 kehysriihessä päätetty säästötavoite 45 milj. euroa, joka jakautuu hyvinvointialueille hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmän periaatteiden mukaisesti vanhustenhuollon tarvekertoimen perusteella. Koska 0,7 henkilöstömitoitus ei tule voimaan vuoden 2028 alussa, mitoituksen nostoon 0,65:stä 0,7:ään julkisen talouden suunnitelmassa 2025—2028 varattu rahoituslisäys (89 milj. euroa) jätetään antamatta hyvinvointialueille.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta vähennettävä osuus ei edellytä hallituksen esityksen perustelujen mukaan (s. 14 ja 34) kaikkien yksiköiden mitoituksen alentamista, vaan ainoastaan niiden yksiköiden mitoitusta kevennetään, joissa asiakkaiden hoidon ja huolenpidon tarpeet mahdollistavat sen. Tämä tarkoittaa noin kolmasosaa kaikista iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköistä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin, että ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen muutos on tarpeellinen julkisen talouden kustannuskehityksen hillitsemiseksi ja tuotavuuden parantamiseksi. Todettiin myös, että esitetty muutos tukee tavoitetta keventää hyvinvointialueiden lakisääteisiä velvoitteita ja antaa niille mahdollisuuksia toteuttaa palveluita ja kohdentaa resursointia juuri oman alueensa asiakastarvetta vastaavasti. Lisäksi on tuotu esille, että lakiesitys helpottaa ikääntyneiden palveluiden järjestämistä ja pääsy ympärivuorokautiseen palveluasumiseen voi parantua. Uudistus antaa julkisille palveluntuottajille myös lisää aikaa henkilöstön saatavuutta parantavien toimenpiteiden tekemiseen.

Toisaalta asiantuntijakuulemisissa on kuitenkin tuotu esiin, että hyvinvointialueiden rahoituksen leikkaaminen jo vuonna 2025 lisää hyvinvointialueiden riskejä talouden tasapainottamiselle, sillä rahoituksen väheneminen edellyttää suhteellisen nopeita henkilöstömäärän sopeuttamistoimia hyvinvointialueiden omassa tuotannossa sekä ostopalvelusopimusten nopeaa sopeuttamista uuden mitoituksen mukaisiksi. Tähän liittyen on esitetty myös riittävän siirtymäajan asettamista. Lisäksi osa asiantuntijakuulemisissa kuulluista tahoista katsoi, että henkilöstömitoitusta laskettaessa hyvinvointialueiden rahoitus olisi tarkoituksenmukaista säilyttää ennallaan, jotta vapautuvat henkilöstö- ja muut resurssit voitaisiin siirtää ympärivuorokautisen hoivan tarvetta vähentäviin varhaisempiin palveluihin.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että lakiesitys antaa hyvinvointialueille enemmän liikkumavaraa hoitohenkilökunnan kohdentamisessa eri palveluiden välillä. Henkilöstömitoituksen laskeminen mahdollistaa nykyistä paremmin riittävien henkilöstöresurssien saamisen kotiin vietäviin palveluihin, ympärivuorokautiseen kotihoitoon ja yhteisölliseen asumiseen, jotka osaltaan hillitsevät raskaampien palveluiden määrän kasvua ikääntyneen väestön määrän kasvaessa. Lisäksi valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena sitä, ettei hyvinvointialueiden rahoituksesta vähennettävä osuus edellytä kaikkien yksiköiden mitoituksen alentamista, vaan mitoituksen alentaminen kohdistuisi kolmasosaan kaikista iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköistä. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyttä vanhuspalvelujen toteuttamiseen seurataan ja että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin riittävän rahoituksen turvaamiseksi.

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp

Vaikutukset palvelujen laatuun ja henkilöstön työhyvinvointiin

Esityksessä on kyse vähimmäismitoituksen muutoksesta. Vanhuspalvelulain 20 §:n 1 momentti edellyttää, että asiakkaiden palvelutarpeen vaatiessa mitoituksen on oltava korkeampi. Säännöksen mukaan iäkkäiden palvelujen toimintayksikössä on oltava henkilöstö, jonka määrä, koulutus ja tehtävä rakenne vastaavat toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelun tarvetta ja joka turvaa heille laadukkaat palvelut. Ympärivuorokautisissa palveluissa on säännöksen mukaan oltava riittävästi henkilöstöä kaikkina vuorokaudenaikoina. Vähimmäishenkilöstömitoitusta koskevan säännöksen muutoksella ei muuteta ympärivuorokautisen hoivan sisällölle, laadulle tai turvallisuudelle asetettavia vaatimuksia.

Useat valiokunnan kuulemat tahot pitivät hallituksen esitystä kannatettavana tai ainakin toteuttamiskelpoisena, kunhan ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitus asetetaan vähimmäismitoitusta korkeammaksi silloin, kun se on asiakasrakenteen vuoksi tarpeen. Asiantuntijakuulemisissa todettiin, että laadukkaat palvelut ja asiakas- ja potilasturvallisuus eivät riipu vain henkilöstömitoituksesta, vaan työtä tekevistä ammattilaisista ja heidän osaamisestaan. Myös esimerkiksi johtamisella todettiin voitavan vaikuttaa merkittävästi asiakkaiden palvelujen laatuun ja henkilöstön työhyvinvointiin. Asiantuntijakuulemisissa tuotiin myös esille, että vuonna 2020 voimaan tullut vanhuspalvelulain muutos välillisen ja välittömän asiakastyön erottamisesta toisistaan lisäsi hoivaan kohdistuvaa työpanosta merkittävästi ja jo tämä muutos olisi ollut riittävä turvaamaan asiakkaiden saaman hoivan ilman henkilöstömitoituksen nostamista. Asiantuntijakuulemisissa todettiin lisäksi, että henkilöstömitoituksen laskeminen turvaa osaltaan nykyistä paremmin työvoiman riittävyyden ja saatavuuden koko sosiaali- ja terveystoimen sektorille tilanteessa, jossa työmarkkinoille tulevan väestön osuus on eläköityvien osuutta pienempi ja tämä epäsuhta tulee kasvamaan tulevina vuosina.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on kuitenkin tuotu esille myös huoli siitä, että henkilöstömitoituksen pienentäminen heikentää ympärivuorokautisen hoivan laatua ja asiakasturvallisuutta. Koska ympärivuorokautiseen hoivaan siirtyvät asiakkaat ovat entistä huonokuntoisempia, on henkilöstön mitoitustarvekin asiantuntijakuulemisissa esitettyjen arvioiden mukaan usein korkeampi kuin vähimmäismitoitus 0,6. Henkilöstön tarvetta lisäävät myös asiakkaiden erityistarpeet (esimerkiksi psykogeriatriset ongelmat ja haastava käytös) ja akuutit tilanteet (esimerkiksi infektio- ja saattohoitotilanteet) sekä rakenteelliset seikat, kuten palveluyksiköiden pieni koko ja talon kerroksellisuus. Pienet yksiköt (esimerkiksi kymmenen asiakaspaikkaa) ovat haasteellisia, koska 0,6:n mitoituksella ei pystytä laskennallisesti turvaamaan riittävää henkilöstöä kolmeen vuoroon.

Useat valiokunnan kuulemat tahot toivat esille huolen siitä, että ehdotettu vähimmäismitoitus uhkaa muodostua käytännössä tosiasiasa enimmäismitoitukseksi riippumatta asiakkaiden palvelutarpeesta. Valiokunnan tietoon tuotiin myös, että useat hyvinvointialueet ovat jo alkaneet kilpailuttaa ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan ostopalveluja edellyttäen 0,6:n mitoitusta. Apulaisoikeusasiamies Sakslinin esittämän arvion mukaan henkilöstömitoituksen alentamisen vuoksi käytännössä tulee olemaan suuri riski sille, että perustuslain mukaiset oikeudet eivät toteudu, jos yksiköt alentavat mitoitusta vähimmäistasolle.

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp

Lisäksi valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin esille huoli siitä, että ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen pienentäminen saattaa heikentää alan veto- ja pitovoimaa ja henkilöstön työssä jaksamista. Tuotiin myös esiin, että mitoituksen pienentäminen saatetaan toteuttaa pitkälti hoiva-avustajia vähentämällä, jolloin uhkana on, ettei hoitajien työaika kohdennu heidän osaamistaan vastaaviin työtehtäviin.

Valiokunta korostaa painokkaasti, että henkilöstön vähimmäismitoituksen muutoksesta huolimatta jokaisen ympärivuorokautisen hoivan yksikön mitoituksessa on aina otettava huomioon asukkaiden yksilölliset palvelutarpeet, palvelujen laatu ja asiakasturvallisuus. Vanhuspalvelulain mukaista vähimmäismitoitusta ei ole tarkoitettu sovellettavaksi kategorisesti, vaan lain mukaan yksikön henkilöstömitoituksen on oltava vähimmäismitoitusta korkeampi, jos asukkaiden palvelutarve sitä edellyttää. Toisin sanoen henkilöstömitoituksen minimistä ei saa tulla käytännössä maksimia. Valiokunta painottaa, ettei edellä todetun perusteella myöskään hyvinvointialueiden ostopalvelusopimuksia voida laatia siten, että hoivan hinnoittelu perustuu säännönmukaisesti vähimmäismitoitukseen.

Edellä todettuun liittyen valiokunta ehdottaa, että selvyiden vuoksi 1. lakiesityksen 20 §:n 2 momenttia tarkennetaan lisäämällä momentin toiseksi virkkeeksi säännös siitä, että henkilöstömitoituksen osalta on aina huomioitava, mitä 20 §:n 1 momentissa säädetään iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn edellyttämästä palvelutarpeesta ja laadukkaiden palveluiden turvaamisesta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt Hyvän työn ohjelman, joka sisältää sekä pitkän että lyhyen aikavälin toimenpiteitä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöpulan helpottamiseksi. Valiokunta myös korostaa, että henkilöstön saatavuuden ja pysyvyyden turvaamiseksi henkilöstön ajantasaisesta osaamisesta ja työhyvinvoinnista tulee pitää huolta panostamalla esimerkiksi perehdyttämiseen, osaamisen vahvistamiseen, työoloihin ja johtamiseen. Valiokunta pitää henkilöstön riittävyyden turvaamiseksi tärkeänä myös potilasturvallisuutta lisäävien teknologisten ratkaisujen kehittämistä hoivatyön tueksi sekä työn suunnittelun tehostamista. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että jatkossa kiinnitetään huomiota mahdollisuuksiin hyödyntää hoiva-avustajia laajemmin sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Koska toimintayksiköiden asiakasrakenne ja asiakkaiden tarpeet ovat erilaisia ja muuttuvia, tarvittavassa henkilöstömitoituksessakin esiintyy vaihtelua eri ajanhetkien ja eri yksiköiden välillä. Valiokunta pitääkin tärkeänä sitä, että hyvinvointialueilla hyödynnetään asiakkaiden tarpeiden arvioinnissa kattavasti vanhuspalvelulain 15 a §:ssä tarkoitettua RAI-arviointivälineistöä, jotta resursseja voidaan kohdentaa paremmin yksikkökohtaisesti. Valtakunnallisesti yhtenäinen asiakkaiden toimintakyvyn arviointijärjestelmä RAI tukee oikea-aikaisen henkilöstömäärän ja henkilöstörakenteen suunnittelua suhteessa asiakastarpeisiin sekä toimii myös yhtenä laadunhallinnan keinona. Arviointijärjestelmän tuottama tieto mahdollistaa asiakkaiden tarpeisiin nähden tarkoituksenmukaisen henkilöstömäärän, henkilöstörakenteen ja osaamisen kohdentamisen. Valiokunta edellyttää, että arviointijärjestelmän tuottaman tiedon tulee olla jatkossa nykyistä avoimemmin julkisesti saatavilla.

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp

Ohjaus, seuranta ja valvonta

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) palvelujen rekisteröintiä, omavalvontaa, palvelunjärjestäjän ohjaus- ja valvontavelvollisuutta sekä viranomaisvalvontaa ja siihen liittyvää ohjausta koskevat säännökset varmistavat osaltaan sosiaalihuollon palvelujen asiakas- ja potilasturvallisuutta sekä laatua.

Saadun selvityksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö on suunnitellut ja toteuttanutkin jo useita lainmuutoksen toimeenpanoa tukevia toimia sen varmistamiseksi, että vanhuspalvelulain ja erityisesti sen henkilöstömitoitusta koskevien säännösten tarkoitus toteutuu hyvinvointialueilla. Ohjausvälineinä toimivat muun muassa hyvinvointialueneuvottelut, vuosittainen sosiaali- ja terveysministeriön selvitys hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisesta toteutumisesta ja rahoituksen tason riittävydestä sekä siihen liittyvät hyvinvointialuekohtaiset suositukset, henkilöstömitoituksen keventämiseen liittyvän kokonaisuuden käsittely eri yhteistyöverkostoissa, lain toimeenpanoa tukeva ohjeistus, lain toimeenpanokoulutus sekä ministeriön antamat suositukset. Lisäksi ministeriö on sopinut Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) ja aluehallintovirastojen kanssa tapaamisen, jossa keskustellaan valvontaviranomaisten mahdollisuudesta vaikuttaa henkilöstömitoitusta koskevien säännösten tarkoituksen toteutumiseen hyvinvointialueilla. Myös Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL) tukee ministeriötä lain toimeenpanossa eri tavoin, joita ovat vuosittaiset hyvinvointialuekohtaiset asiantuntija-arviot ja palvelunjärjestäjille ja -tuottajille suunnatut tilaisuudet.

Valiokunta pitää edellä todettuja toimenpiteitä tärkeinä ja painottaa sosiaali- ja terveysministeriön, Valviran ja aluehallintovirastojen ennakkollisen ohjauksen merkitystä lainmuutoksen toimeenpanossa. Valiokunta edellyttää, että mainitut viranomaiset ohjaavat hyvinvointialueita ja muita palveluntuottajia huomioimaan lainmuutosta toimeenpannessaan sen, että ympärivuorokautisen hoivan yksiköiden henkilöstömitoituksen on vastattava asukkaiden yksilöllisiä palvelutarpeita eikä säädetystä vähimmäismitoituksesta saa muodostua käytännössä enimmäismitoitusta. Valiokunta korostaa, että hyvinvointialueiden on otettava vanhuspalvelulain henkilöstömitoitusta ja palvelun laatua koskevat säännökset huomioon tehdessään ympärivuorokautiseen palveluasumiseen liittyviä hankintoja ja suunnitellessaan omaa palvelutuotantoaan. Lisäksi valiokunta korostaa, kuten hallituksen esityksessäkin todetaan, että hyvinvointialueiden rahoituksesta vähennettävä osuus ei edellytä kaikkien yksiköiden mitoituksen alentamista, vaan riittää, kun mitoitustaan keventää osa nykyään 0,65—0,69:n mitoituksella olevista yksiköistä. Tämä tarkoittaa noin kolmasosaa kaikista iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköistä.

Valiokunta toteaa, että edellä todettu vaatimus asiakkaiden palvelutarpeita vastaavasta henkilöstömitoituksesta tulee huomioida myös hyvinvointialueiden ja muiden palveluntuottajien omavalvonnassa. Hyvinvointialueen tulee palvelunjärjestäjänä huolehtia mitoituksen riittävyyden seuraamisesta ja valvoa oman palvelutuotannon lisäksi yksityisiä ostopalveluntuottajia ja niiden alihankkijoita jatkuvasti palveluja tuottaessa.

Lisäksi valiokunta painottaa valvontaviranomaisten valvonnan tärkeyttä. Hyvinvointialueiden omavalvonnan toteuttamista sekä henkilöstömitoitusta koskevan sääntelyn noudattamista ympärivuorokautisen hoivan yksiköissä tulee valvoa ja valvontaviranomaisen on ryhdyttävä tarvittaessa toimenpiteisiin epäkohtien ilmetessä.

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että THL:n lakisäätöisenä tehtävänä on seurata jatkuvasti henkilöstömitoituksen toteutumista. THL:n tehtävänä on seurata myös laajemmin iäkkäiden henkilöiden palveluiden toteutumista ja laatua. Valiokunta korostaa, että THL:n tuottamaa seurantatietoa tulee hyödyntää palveluyksiköiden omavalvonnassa, hyvinvointialueiden valvonnassa sekä valvontaviranomaisten ohjauksessa ja jälkikäteisvalvonnassa. Valiokunta pitää tärkeänä myös sitä, että THL:n seurantaraportteja julkaistaisiin mahdollisimman kattavasti viranomaisten ja kansalaisten tiedonsaannin toteuttamiseksi.

Valiokunta pitää lisäksi tärkeänä, että lainmuutoksen vaikutuksia ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitukseen, hoivan laatuun ja iäkkäiden perusoikeuksien toteutumiseen seurataan huolellisesti myös valtioneuvoston toimesta. Seurannan ja riittävän rahoituksen turvaamisen lisäksi valtioneuvoston on huolehdittava kansallisella ohjauksella erityisesti siitä, että ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitus toteutetaan asiakkaiden yksilöllisten palvelutarpeiden mukaisesti RAI-arviointijärjestelmää hyödyntäen. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus*). Valiokunta yhtyy lisäksi perustuslakivaliokunnan lausunnon toteamukseen siitä, että valtioneuvoston on tarvittaessa ryhdyttävä tarvittaviin korjaustoimiin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 127/2024 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 127/2024 vp sisältyvän 1.lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (Valiokunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp

Valiokunnan muutosehdotus

1.

Laki

ikäntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012) 20 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 876/2022, seuraavasti:

20 §

Henkilöstö

Toteutuneen henkilöstömitoituksen on oltava vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti sosiaalihuoltolain 21 c §:ssä tarkoitetun ympärivuorokautisen palveluasumisen toimintayksikössä, jolla on yhteiset toimitilat ja oma työvuorosuunnittelu ja joka toimii yhden esimiehen alaisuudessa. Henkilöstömitoituksen osalta on kuitenkin aina huomioitava, mitä edellä 1 momentissa säädetään iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn edellyttämästä palvelutarpeesta ja laadukkaiden palveluiden turvaamisesta. Toteutunut henkilöstömitoitus tarkoittaa toimintayksikössä paikalla olevien välitöntä asiakastyötä tekevien 3 a §:ssä tarkoitettujen työntekijöiden työpanosta suhteessa toimintayksikössä kolmen viikon seurantajakson aikana olevien asiakkaiden määrään. Välillistä työtä ei oteta huomioon henkilöstömitoituksessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Poiketen siitä, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 5 §:n 2 momentissa, 16 §:n 2 momentissa ja 21 §:ssä säädetään, palveluntuottaja voi muuttaa ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoituksen tämän lain 20 §:n mukaiseksi ilman hakemusta ja päätöstä rekisteröinnin muutoksesta. Palveluntuottajan on päivitettävä muutos valtakunnalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien ja palveluyksikköjen rekisteriin sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Muutos ja rekisteritietojen päivitys on tehtävä viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2025. Jos muutos tehdään tai tiedot päivitetään 31 päivä joulukuuta 2025 jälkeen, muutoksen käsittelyyn sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 5 §:ää ja 3 lukua.

2.

Laki

ikäntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 4 momentin kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta annetun lain (876/2022) voimaantulosäännöksen 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1046/2023.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa huolellisesti ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoitusta koskevan lainmuutoksen toimeenpanoa iäkkäiden henkilöiden oikeuksien toteutumisen näkökulmasta ja huolehtii kansallisella ohjauksella siitä, että henkilöstömitoitus toteutetaan asiakkaiden yksilöllisten palvelutarpeiden mukaisesti RAI-arviointijärjestelmää hyödyntäen. Lisäksi eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa korjaustoimiin ympärivuorokautisen hoidon riittävän henkilöstömitoituksen varmistamiseksi.

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp

Helsingissä 8.11.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Kim Berg sd (osittain)
jäsen Maaret Castrén kok (osittain)
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk (osittain)
jäsen Ville Merinen sd (osittain)
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Minna Reijonen ps (osittain)
jäsen Anne Rintamäki ps
jäsen Päivi Räsänen kd (osittain)
jäsen Pia Sillanpää ps (osittain)
jäsen Markku Siponen kesk (osittain)
jäsen Oskari Valtola kok (osittain)
jäsen Henrik Wickström r (osittain)
jäsen Ville Väyrynen kok
varajäsen Aki Lindén sd (osittain)
varajäsen Mari Kaunistola kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Pirjo Kainulainen

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp
Vastalause 1 /sd, vihr, vas

Vastalause 1

Perustelut

Mitoituksen lasku heikentää iäkkäiden henkilöiden oikeuksia ihmisarvoiseen elämään

Ympäri vuorokautisen hoidon lakisääteisellä henkilöstömitoituksella turvataan iäkkäiden henkilöiden oikeutta välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä toteutetaan iäkkäiden henkilöiden yhdenvertaisuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa. Lainsäädännöllä voidaan myös varmistaa hoidon laatua ja asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutumista. Vanhuspalveluiden henkilöstöresurssien lisääminen ja vähimmäismitoituksen säätäminen todettiin vuonna 2020 välttämättömäksi hoidon laatua heikentävien ja asiakasturvallisuutta vaarantavien puutteiden vuoksi. Myös laillisuusvalvonnassa oli havaittu vakavia puutteita iäkkäiden hoidon ja hoivan käytännöissä.

Kehitys vuodesta 2020, jolloin portaittain voimaan tulevasta henkilöstömitoituksesta säädettiin, on ollut hyvää. Lähtötilanteessa vuonna 2020 mitoituksen 0,65 täytti 31 prosenttia yksiköistä, Huhtikuussa 2024 luku oli jo 93 prosenttia. Henkilöstömitoituksen nousulla on ollut merkittävä vaikutus asiakasturvallisuuteen ja iäkkäiden palvelujen laatuun kokonaisuutena.

Nyt hallitus leikkaa vähimmäismitoituksen 0,6:een ”pysyvästi”. Hallitus tavoittelee 45 milj. euron vuosittaista säästöä vuosille 2025—2027 ja 134 milj. euron vuosittaisia säästöjä vuodesta 2028 ja laskee, ettei kaikkien yksiköiden tarvitse laskea mitoitustaan, vaan riittää, että osa nykyään 0,65—0,69:n mitoituksella olevista yksiköistä pudottaa mitoitustaan. Käytännössä tämä tarkoittaa noin kolmasosaa kaikista iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköistä. Hallituksen esityksen mukaan vähimmäismitoituksella 0,6 saattaa olla vaikeaa varmistaa esimerkiksi riittävä saattohoito-osaaminen ja osaaminen muistisairaana hyvästä hoidosta. Edelleen todetaan, että vähimmäismitoitus 0,6 riittää perustarpeiden toteuttamiseen, mutta aleneva mitoitus saattaa vaikuttaa heikentävästi hoidon laatuun. Toimintayksiköissä voidaan joutua tinkimään toimintakykyä ylläpitävästä ja sosiaalista kanssakäymistä edistävästä toiminnasta mitoituksen laskeessa. Hallituksen esityksessä päädytään kuitenkin arvioon, ettei uudistus kokonaisuudessaan heikentäisi olennaisesti iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköiden mahdollisuuksia toteuttaa toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää toimintaa. Sosiaali- ja terveysministeriö on korostanut valiokunnalle antamassaan vastineessa, ettei lakia muuteta muutoin kuin vähimmäismitoituksen osalta. Ministeriön mukaan vähimmäismitoituksen muutoksesta huolimatta jokaisen yksikön mitoituksessa olisi aina arvioitava ja otettava huomioon asukkaiden yksilöllinen palvelutarve, palvelujen laatu ja asiakasturvallisuus. Edelleen ministeriö arvioi, ettei esityksellä sen vuoksi ole olennaista vaikutusta yksittäisen asiakkaan asemaan ja oikeuksiin.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisten pohjalta hallituksen esityksen ja ministeriön perustelut eivät ole vakuuttavia. Esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamies toteaa lausunnossaan, ettei vanhukseille annetun hoidon ja hoivan laatu aina nykyisinkään täytä lainsäädännön asettamia vaatimuksia: ”Tarkastuksilla havaitaan toistuvasti puutteita perustuslaissa jokaiselle perusoikeutena turvattun huolenpidon toteutumisessa esimerkiksi hammashoidossa ja muun hygienian hoidossa sekä ulkoilun, toimintakykyä tukevan ja sosiaalisen toiminnan järjestämisessä.” Aluehallintovirasto

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp
Vastalause 1 /sd, vihr, vas

toteaa valvontahavaintojen perusteella, että ”vähimmäishenkilöstömitoituksen alentaminen 0,6:n tasolle ei riitä vastaamaan asiakkaiden toimintakyvyn edellyttämää palvelujen tarvetta. Lisäksi vähimmäishenkilöstömitoituksen alentaminen tulee mitä todennäköisimmin aiheuttamaan puutteita asiakkaiden oikeudessa saada hyvää sosiaalihuoltoa ja laadukasta palvelua, minkä lisäksi mitoituksen alentaminen voi vaarantaa asiakasturvallisuuden toteutumisen.”

Vanhusasiavaltuutettu korostaa lausunnossaan, että mitoituksen lasku kohdistuu heikentävästi hyvin haavoittuvassa asemassa olevien iäkkäiden henkilöiden asemaan ja oikeuksiin. Aasukkaat tarvitsevat palveluita jatkuvasti ja ympäri vuorokauden, valtaosalla on pitkälle edennyt muistisairaus ja vaikeita toimintakyvyn ongelmia sekä monia sairauksia, eikä valtaosalla ole mahdollisuuksia itse vaikuttaa palveluidensa riittävyteen tai laatuun. Muun muassa Muistiliitto toteaa lausunnossaan, että ympärivuorokautiseen palveluasumiseen siirrytään aiempaa huonokuntoisempaan ja asumisaika hoivakodeissa on lyhentynyt merkittävästi. THL:n tilastoraportin 3/2024 mukaan heikentynyt kognitio, dementia-diagnoosi ja runsas avuntarve arkisuoriutumisessa olivat erityisen yleisiä ympärivuorokautisen asumispalvelun asiakkailla.

Vähimmäismitoituksen lasku 0,6:een vaikuttaa mahdollisuuksiin tarjota asiakkaiden toimintakykyä ylläpitävää ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Sillä tulee olemaan vaikutuksia myös ympärivuorokautisen hoivapalvelun laatuun ja asiakasturvallisuuteen, asiakkaiden itsemääräämisoikeuden edistämiseen ja kaltoinkohtelun estämiseen. Asiantuntijakuulemisten perusteella henkilöstömitoituksen heikennyksen myötä vanhusten oikeus ihmisarvoiseen elämään vaarantuu. Ympärivuorokautinen palveluasuminen ei voi olla paikka, jossa huolehditaan vain ihmisen välttämättömmistä perustarpeista. Emme voi hyväksyä hallituksen tavoitetta tasapainottaa ja vahvistaa Suomen julkista taloutta kohdistamalla esitetty leikkaus kaikkein heikoimmassa asemassa olevien, toisten ihmisten avun varassa elävien ihmisten peruspalveluihin ja oikeuksiin.

Hallitus heikentää alan veto- ja pitovoimaa

Valiokunnan kuulemisissa säästöä henkilöstöstä pidettiin lyhytnäköisenä. Vanhustyö on aiempaa vaativampaa, kun hoivan piiriin päästään aiempaa huonommassa kunnossa. Henkilöstömitoituksen leikkaaminen vaikeuttaa asiakkaiden haastaviin tarpeisiin vastaamista sekä lisää työntekijöiden kuormitusta ja heikentää jaksamista. Tämä voi näkyä arjen työssä heikentyneenä työpanoksena ja laatuna sekä lisääntyvinä sairauslomina. Poissaolot vaikeuttavat työvuorojen järjestämistä ja esimiestyötä, millä on vaikutusta koko työyhteisöön, palvelun laatuun ja työn pito- ja vetovoimaan. Vanhusasiavaltuutettu viittaa lausunnossaan tutkimustietoon, jonka mukaan keskeinen syy hoitajien pakoon alalta on pettymys työhön — liiallinen kiire, ammattitaidon ja osaamisen ohittaminen ja kohtelemisen pelkkänä henkilöstöresurssina. Sitovan henkilöstömitoituksen nostaminen on ollut hoitohenkilökunnalle positiivinen signaali työn arvostuksesta ja paremmista työoloista tulevaisuudessa. Vanhusasiavaltuutettu katsoo tutkimustietoon vedoten, että ympärivuorokautisen palveluasumisen mitoituksivaatimusta laskemalla ei saavuteta tavoitetta henkilöstön paremmasta riittävydestä ikääntyneiden palveluissa. Päinvastoin vaarana on, että hoitajapula syvenee nyt esitetyn muutoksen myötä. Samoin muun muassa THL korostaa henkilöstön hyvinvoinnin merkittävää vaikutusta työvoiman saatavuuteen, pysyvyyteen ja halukkuuteen haakeutua alalle. Jos mitoituksen alentamisen katsotaan heijastavan henkilöstön ja alan arvostusta, voi sillä olla myös kielteisiä vaikutuksia alan houkuttelevuuteen ja henkilöstön saatavuuteen.

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp
Vastalause 1 /sd, vihr, vas

Helsingissä 8.11.2024

Ilmari Nurminen sd
Krista Kiuru sd
Kim Berg sd
Ville Merinen sd
Bella Forsgrén vihr
Aino-Kaisa Pekonen vas

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalause 2

Perustelut

Keskusta haluaa turvata ikääntyneille hyvän ja turvallisen vanhuuden ja riittävät palvelut sen varmistamiseksi. Keskustan mielestä jokaisella iäkkäällä ihmisellä on oikeus välttämättömään huolenpitoon sekä riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin, jotka mahdollistavat arvokkaan elämän sen viimeisiin hetkiin asti. Tämän perusoikeuden toteutumisesta vastaa viime kädessä maan hallitus turvaamalla hyvinvointialueiden riittävän rahoituksen, joka mahdollistaa tarpeelliset, perustulain turvaamat sosiaali- ja terveyspalvelut.

Eduskunta säätöi viime vaalikaudella vanhuspalvelulakiin hoitajamitoituksen korotukset. Yksikään eduskuntapuolueista ei vastustanut hoitajamitoituksen korotusta. Korotuksilla oli hyväksyttävä päämäärä turvata riittävä hoivan ja hoidon taso ja laatu iäkkäiden henkilöiden ympärivuorokautisen palveluasumisen toimintayksiköissä.

Hyvinvointialueilla tai yksityisillä hoivapalveluja tuottavilla yrityksillä on ollut työntekijäpulan vuoksi haasteita toteuttaa lainmukaista hoitajamitoitusta 0,7 työntekijää asukasta kohti. Väestön ikääntymisen seurauksena palvelutarpeet kasvavat myös muissa kuin iäkkäille suunnatuissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, ja henkilöstön saatavuus on vaikeutunut myös esimerkiksi ikääntyneiden kotipalveluissa. Myös sote-työntekijöiden eläköityminen on lisännyt työvoiman saatavuuden haasteita. Pidämme siksi perusteltuna hallituksen esitystä laskea hoitajamitoitusta 0,6:een.

Keskusta haluaa todeta, että lakiin kirjattua hoitajamitoitusta ei pidä ymmärtää enimmäistasona, vaan olennaisinta riittävän hoivahenkilöstön määrittelyssä on hoivayksiköissä asuvien iäkkäiden hoivan tarpeen arviointi, jolloin hoivahenkilöstö selviytyy työtehtävistään ja kokee voivansa tehdä työtään ammattitaitonsa ja hoitotyön etiikan mukaisesti.

Riittävää hoitajamitoitusta arvioitaessa ja valvottaessa oli tarkoituksena ottaa huomioon kaikki ammattiryhmät, jotka voidaan lain mukaan laskea mukaan mitoitukseen. Hoiva-avustajien määrä onkin kasvanut monessa yksikössä merkittävästi, ja heitä on myös koulutettu lisää.

Keskusta on erittäin huolissaan kokoomuksen ja perussuomalaisen johtaman hallituksen linjasta ottaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut keskeiseksi säästökohteeksi tilanteessa, jossa hyvinvointialueet ovat kamppailleet perustamisesta lähtien etukäteen ennakoimattoman kustannusten nousun kanssa. Jopa noin kolmannes hallituksen hallitusohjelmassa päättämistä menoleikkauksista kohdistuu hyvinvointialueiden rahoitukseen eli ihmisten tarvitsemiin välttämättömiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Hallitus on myös kiristänyt sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavien hyvinvointialueiden taloudellista ohjausta ja siirtää hyvinvointialueiden ohjauksen sosiaali- ja terveysministeriöltä valtiovarainministeriölle. Tämä alleviivaa hallituksen tahtoa tehdä sosiaali- ja terveyspalveluista korotetusti rahoituskysymyksen.

Keskusta ei voi välttyä ajatukselta, että hoitajamitoituksen laskemisen keskeisenä vaikuttimena on ollut Orpon ja Purran hallitukselle ominaisesti vain säästää valtion rahoituksesta hyvinvointi-

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

alueille. Hallitus esittää, että hyvinvointialueiden rahoitusta vähennettäisiin merkittävästi. Lakisääteisen tehtävämuutoksen johdosta tehtävä rahoituksen vähennys on vuosina 2025—2027 hallituksen kehysriihipäätöksen mukaan 45 milj. euroa vuodessa ja vuodesta 2028 alkaen 119 milj. euroa vuodessa.

Keskusta pitää esitettyä määrärahavähennystä vastuuttomana, koska hyvinvointialueiden rahoitus sote-palveluihin tulee valtaosin suoraan valtiolta. Asiantuntija-arvioidenkin mukaan ennakoimattomista muutuskustannuksista johtuvien alijäämien kanssa parhaillaan painivilta hyvinvointialueilta ei olisi käytännössä varaa leikata ilman, että ihmisten tarvitsemat sote-palvelut vaarantuvat.

Hallitus ei tunnu kantavan lainkaan huolta siitä, onko sen esittämä hoitajamitoituksen lasku ja siitä arvioitava säästö todellisuudessa mahdollinen. Useat hoivayksiköt, joissa hoitajamitoitusta on jo etukäteen nostettu vähintään 0,7-tasolle, ovat rahoituksen laskiessa pakotettuja karsimaan hoivahenkilöstön määrää riippumatta siitä, miten intensiivistä hoitoa yksiköissä asiakkaina olevat ikääntyneet tarvitsevat. Osa hyvinvointialueista on myös tehnyt yksityisten palvelutuottajien kanssa sopimuksia, joissa on edellytetty 0,7 hoitajamitoituksen mukaista henkilöstömäärää, eikä vaadittavaa mitoitusta ole mahdollista laskea kesken sopimuskauden. Hyvinvointialueiden voi siten olla erittäin vaikea saada todellisuudessa kustannuksista aikaan hallituksen toivomia säästöjä.

Keskusta kantaa myös suurta huolta siitä, että hallitus ei vaikuta olevan tekemässä läheskään riittävästi vastatakseen sosiaali- ja terveydenhuollon vaikeutuvaan työntekijäpulaan. Hallituksen omat toimet ovat päinvastoin syventämässä työntekijäpulaa. Hallituksen jo opposition vastustuksesta huolimatta toteuttamat aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaan lakkauttaminen ja työperäisen maahanmuuton ja maassa jo olevien ulkomaisten työntekijöiden oleskeluluvan myöntämisehtojen kiristäminen ovat toimia, joiden vaikutukset ovat monin tavoin kielteisiä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään kaksi lausumaa. (Vastalauseen lausumaehdotukset)

Vastalauseen lausumaehdotukset

- 1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa vanhuspalvelulain 0,7 hoitajamitoituksen laskun yhteydessä tehtävien rahoitusleikkausten vaikutuksia ikäihmisten palveluiden järjestämiseen hyvinvointialueilla.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viivyttämättä eduskuntaan esityksen hallituksen lakkauttaman aikuiskoulutustuen korvaavasta tukimuodosta, joka mahdollistaa aikuisten kouluttautumisen erityisesti niin sanotuille työvoimapula-aloille ja helpottaa siten sosiaali- ja terveydenhuollon syvenevää henkilöstöpulaa ja lakisääteisten sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämistä.*

Valiokunnan mietintö StVM 17/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Helsingissä 8.11.2024

Hanna-Leena Mattila kesk
Markku Siponen kesk